

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΑΡΙΘ. 4

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ν. ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΗ

**ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ
Η ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ
ΑΛΥΤΡΩΤΟΣ ΕΛΛΑΣ**

(ΑΝΑΤΥΠΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΔΙΔΑΧΗ»)

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 1966

ε.ο.κ.

4

ΓΙΕ Α Θ
ΚΝΕ
3Ε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΑΡΙΘ. 4

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ν. ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΗ

**ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ
Η ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ
ΑΛΥΤΡΩΤΟΣ ΕΛΛΑΣ**

(ΑΝΑΤΥΠΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΔΙΔΑΧΗ»)

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 1966

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ ΟΦΕΙΛΕΤΙΚΩΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΜΝΗΜΗΝ
ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΜΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Χ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

Κ. Ν. Ε.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Εἰς τὴν Καλαμάταν, ὡς γνωστὸν, ἐδρεύει τὸ ἔνδοξον καὶ ἱστορικὸν 9ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, τιμητικῶς ὀνομαζόμενον «Στρατόπεδον Παπαφλέσσα» εἰς ἀνάμνησιν τοῦ φλογεροῦ Ἐθνεγέρτου τοῦ 1821 ἡρωϊκοῦ τέκνου τῆς Μεσσηνίας Ἱερομονάχου Γρηγορίου Δικαίου Παπαφλέσσα. Εἰς τὸ ἐν λόγῳ Σύνταγμα παρέχεται ἡ «βασικὴ ἐκπαίδευσις» εἰς στρατιώτας ἐξ ὠρισμένων περιοχῶν τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Ἡ ἐν τῷ ὡς ἄνω Συντάγματι Ἐκκλησιαστικὴ παρουσία τυγχάνει ἀπὸ ἐτῶν ἀνελλιπῆς, μερίμνη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τῶν νεοσυλλέκτων ἀνδρῶν τοῦ φιλοχρίστου ἡμῶν Στρατοῦ.

Ἐπ' ἐσχάτων ὁ νέος λαμπρὸς Διοικητὴς τοῦ Συντάγματος Συνταγματάρχης κ. Κωνσταντῖνος Κολόμβας, ἐν τῇ ἐπαινετῇ αὐτοῦ μερίμνη, ὅπως ἐπαυξήσῃ τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγὴν καὶ προσφορὰν πρὸς τοὺς Στρατιώτας, ἐπεκαλέσθη καὶ τὴν ἐν προκειμένῳ συμβολὴν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, ἣτις καὶ παρεσχέθη αὐτῷ λίαν εὐχαρίστως παρ' αὐτῆς.

Οὕτω, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὁ ἐκ τοῦ πνευματικοῦ Ἐπιτελείου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐκλεκτὸς Θεολόγος καὶ Διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «ΔΙΔΑΧΗ»

Ἐλλογιμώτατος Καθηγητῆς κ. Κωνσταντῖνος Ν. Ζενογιάννης, ἡμετέρα ἀποφάσει καὶ προτροπῇ, ὠμίλησε τῇ 13ῃ Ἰουνίου πρὸς τοὺς κ. κ. Ἀξιωματικούς καὶ τοὺς Στρατιώτας τοῦ 9ου Συντάγματος μὲ θέμα: «Βόρειος Ἡπειρος, ἡ λησμονημένη ἀλύτρωτος Ἑλλάς».

Τὴν ὠραίαν του αὐτὴν ὁμιλίαν, διακρινομένην διὰ τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς παλμὸν καὶ τὴν πειστικότητα τῶν ἐπιχειρημάτων, ἐδημοσίευσε τὸ ἐπίσημον περιοδικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας «ΔΙΔΑΧΗ» εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 215 τεῦχος αὐτοῦ, ἐξ οὗ καὶ κυκλοφορεῖ ἐν τῷ ἀνά χειρας ἀνατύπῳ, ὅπερ συγκατηριθμήθη εἰς τὴν σειράν τῶν «Ἐκδόσεων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας», διὰ τὸ ὠραῖον καὶ ἐθνικῶς ἐποικοδομητικὸν αὐτῆς περιεχόμενον.

Ἐν Καλαμάτῃ τῇ 1ῃ Ἰουλίου 1966

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ο ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΘΕΜΕΛΗΣ)

ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Η ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΗ ΑΛΥΤΡΩΤΟΣ ΕΛΛΑΣ

Κύριε Διοικητά,
 Κύριοι 'Αξιωματικοί,
 'Αγαπητοὶ Στρατιῶται,

Τὸ μέγα καὶ φλέγον θέμα τῆς Κύπρου, τῆς Ἑλληνικωτάτης μας Κύπρου, τὸ ὁποῖον χρόνια τώρα συνεγείρει καὶ συγκλονίζει τὰς ψυχὰς τῶν Πανελλήνων— διότι εἰς πείσμα κάθε θείου καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου καὶ εἰς ἀντίθεσιν πρὸς αὐτὰς τὰς βασικὰς καὶ θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν, ἐξακολουθεῖ μέχρι σήμερον ἡ προσφιλῆς Μεγαλόνησος νὰ παραμένῃ ἐκτὸς τῶν ἐθνικῶν μας ὁρίων— ἔκαμε πρὸς καιρὸν νὰ λησμονηθῇ μίς ἄλλη ἐξ ἴσου ἱερά καὶ ἀγία ὑπόθεσις, ἡ ὁποία ζωτικῶς ἀπασχολεῖ καὶ πρέπει νὰ ἀπασχολῆ καὶ ἐνδιαφέρῃ τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων: Ἡ Βόρειος Ἡπειρος! Ἡ πετρώδης αὐτὴ καὶ ἄγονος, ἀλλὰ γεμάτη ἀπὸ ἐπικὸν μεγαλεῖον καὶ ἄφατον δόξαν αίματοβαμμένη γῆ τῆς Β. Ἡπείρου, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν ὑπὸ ἀφαντάστως τραγικὰς συνθήκας διαβιοῦν σήμερον 250 περίπου χιλιάδες ἀλύτρωτοι Ἕλληνες ἀδελφοί μας, οἱ ὁποῖοι τελοῦν ὑπὸ ἀφόρητον καθεστῶς

καταπίεσεως, ἐξαναγκασμοῦ καὶ γενοκτονίας.

Καὶ ὅμως πρόκειται περὶ ἀνθρώπων γενναίων, μὲ μεγάλη καὶ φλογερὴ καρδιά, στὶς φλέβες τῶν ὀποίων ρέει ἀπὸ τὰ πανάρχαια ἀκόμη χρόνια τὸ καθαρότερον ἴσως Ἑλληνικὸν αἷμα καὶ τὸ ἀγνότερον!

Ἡ Βόρειος Ἡπειρος, ἐξ ἴσου ὅσον καὶ ἡ Κύπρος, κατέχει πρωταρχικὴν θέσιν εἰς τὸν κόσμον τῶν ἔθνικῶν μας διεκδικήσεων. Ἀποτελεῖ καὶ πόθον, ἀλλὰ καὶ δικαίωμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ· τὸ ἱερώτερον ἴσως δικαίωμα καὶ τὸ ἀγιώτερον.

Αἱ Ἑλληνικαὶ ἔθνικαὶ διεκδικήσεις ἄλλως τε ἀφοροῦν εἰς τὸ πλεόν στοιχειῶδες καὶ ἀπαράγραπτον δικαίωμα παντὸς λαοῦ: τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Οἱ Βορειοηπειρῶται, ὅπως καὶ οἱ Κύπριοι, τὸ ἀπέδειξαν πανηγυρικῶς καὶ περιτράνως, ὅχι μίαν ἀλλ' ἀπείρους φορές, ὅτι ποθοῦν νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὴν Μητέρα Ἑλλάδα. Τὸ ἀπέδειξαν καὶ τὸ ἀποδεικνύουν χρόνια καὶ χρόνια τώρα μὲ δημοψηφίσματα παλλαϊκὰ καὶ μὲ τραχεῖς ἀγῶνας καὶ μὲ θυσίας φοβερὰς καὶ μὲ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ὀλοπόρφυρον ἑλληνικὸν τῶν αἷμα, τὸ ὁποῖον σπάταλα ἔχυσαν καὶ χύνουν κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς τῶν ἀγῶνας· σεπτὴν καὶ ὑπέροχον προσφορὰν εἰς τὴν ἀγίαν ὑπόθεσιν τῆς ἐλευθερίας.

Καὶ εἶναι ἐντροπὴ καὶ εἶναι στίγμα τοῦ πολιτισμοῦ νὰ ὑπάρχουν εἰς τὸν αἰῶνα μας ἄνθρωποι σκλάβοι καὶ μάλιστα Ἕλληνες· Ἕλληνες, ποὺ ἐδίδαξαν αὐθεντικὰ εἰς τοὺς ἄλλους τὸ ἀγαθὸν τῆς ἐλευθερίας.

Ἀπὸ τὰ πανάρχαια ἀκόμη χρόνια αὐτὰ τὰ ὀρεινὰ συγκροτήματα, ποὺ ἀπαρτίζουν τὴν Β.

Ἡπειρον ἑκατοικοῦντο ἀπὸ ἀκραιφνῶς ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς.

Ὁ Στράβων, ὁ Πολύβιος, ὁ Θουκυδίδης, ὁ μέγας Ἀριστοτέλης, ὁ Διονύσιος ὁ Περιηγητὴς καὶ ἄλλοι πλεῖστοι διάσημοι ἱστορικοὶ καὶ συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος τοποθετοῦν τὰ βόρεια σύνορα τῆς Ἑλλάδος πλησίον τῆς Αὐλῶνος καὶ τοῦ Ἐλβασάν καὶ γενικῶς νοτίως τοῦ Ἀώου ποταμοῦ, δηλαδή ὀλίγον νοτιώτερον ἀπὸ τὴν σημερινὴν πρωτεύουσάν τῆς Ἀλβανίας, τὰ Τίρανα. Ἐπίσης καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἱστορικοὶ Πλίνιος, Πομπώνιος κ. ἄ.

Ἄλλ' ὄχι μόνον ἀρχαῖοι ἱστορικοί, ἀλλὰ καὶ νεώτεροι διαπρεπεῖς ξένοι ἐπιστήμονες, ὅπως ὁ Γάλλος Ἀλφρέδος Ζιλλερὸν, ὁ περίφημος Γερμανὸς Χέρτσμπεργκ, ὁ πολὺς Πουκεβίλ, ὁ Λήκ καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ μέγας Ἀλβανολόγος Χάν, διατυπώνουν ἀπὸ συμφώνου τὴν ἰδίαν γνώμην, ὅτι δηλαδή τὰ ἐδάφη αὐτὰ ἀνέκαθεν ὑπῆρξαν Ἑλληνικά.

Εἰς τὴν ἰδίαν ἄλλως τε αὐτὴν περιοχὴν ἀνεπτύχθη καὶ ἤκμασε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ ὄνομαστὸν βασίλειον τῆς Ἡπείρου, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸν ἐκπληκτικὸν βασιλέα του Πύρρον ἔφθασε μέχρι σημείου, ὥστε νὰ ἐκστρατεύσῃ καὶ κατ' αὐτῆς ἀκόμη τῆς κραταιᾶς καὶ πανισχύρου Ῥώμης καὶ μάλιστα κατὰ θριαμβευτικὸν τρόπον νὰ ἐπιτύχῃ νὰ θέσῃ πόδα, δι' ἐκστρατευτικοῦ Σώματος 20.000 ἀνδρῶν καὶ ἀρκετῶν... ἐλεφάντων, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ μητροπολιτικοῦ ἐδάφους τῆς Ἰταλίας!

Βραδύτερον, κατὰ τὴν μακρὰν καὶ ἔνδοξον περίοδον τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, καὶ πάλιν τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν Β. Ἡπειρον ἀπετέλει τὴν συντριπτικὴν πλειονοψηφίαν τῶν κατοίκων, ὅπως σαφέστατα μαρτυρῆ καὶ μάλιστα εἰς

περίοδον ἀνύποπτον, τὸν ἕκτον δηλαδή αἰῶνα, ὁ σύγχρονος τοῦ Μ. Ἰουστινιανοῦ (527—565) βυζαντινὸς ἱστορικὸς Προκόπιος.

Καὶ ἀπὸ τὰ ἴδια αὐτὰ μέρη—παρὰ τὴν Ἀχρίδα—ὠρμήθησαν τὸ 1014 τὰ πτερωτὰ στρατεύματα τοῦ Βασιλείου Β' τοῦ Βουλγαροκτόνου (976—1025), ἀνεμίζοντα τὰ χριστιανικά των λάβαρα καὶ τὰς πολεμικάς των σημαίας μὲ τοὺς δικεφάλους αἰετοὺς, διὰ νὰ καταφέρουν κατὰ τῶν μιαρῶν Βουλγάρων τὸ τελευταῖον συντριπτικὸν πλήγμα.¹ Ἀπὸ τὰ ἠπειρωτικά ἐξ ἄλλου χώματα διήρχετο, φθάνουσα μέχρι τοῦ Δυρραχίου, ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς, ἡ φημισμένη Ἐγνατία ὁδός, τὴν ὁποίαν ὑπερήφανα διέσχίζαν οἱ νικηφόροι αὐτοκρατορικοὶ στρατοὶ τῆς θρυλικῆς ἐκείνης ἐποχῆς.

Ὅταν τὴν 12ην Ἀπριλίου 1204 ἔπεσεν ἡ Βασιλεύουσα εἰς χεῖρας τῶν Λατίνων καὶ ἤρχισε διὰ τὴν Ἑλλάδα βαρεῖα ἡ περίοδος τῆς Φραγκοκρατίας, ἐδῶ, ἀπὸ γενναίους καὶ ὑψηλόφρονας ἀνδρας, ἰδρύθη τότε ἀκμαῖον τὸ Δεσποτάτον τῆς Ἠπείρου, ποὺ μὲ τὸ Δεσποτάτον τοῦ Μυστρᾶ καὶ τὴν μικρὰν αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦντος, ἐκράτησαν ὑψηλὰ τὴν πίστιν καὶ ἀδούλωτον τὸ φρόνημα τοῦ γένους καὶ ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Εἰς τὰ ἀπαίσια καὶ σκοτεινὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἡ Β. Ἠπειρος ὑπῆρξε τὸ πνευματικὸν κέντρον τῶν ὑποδούλων. Ἰδρύθησαν τότε ἐκεῖ ὀνομασταὶ Σχολαί, εἰς τὰς ὁποίας ἐδίδαξαν μεγάλοι τοῦ γένους διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν

¹ Μάχη Κλειδίου 1014. Πανωλεθρία καὶ ἐν συνεχείᾳ θάνατος τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Σαμουήλ. Ὅριστικὴ ἦττα καὶ καταστροφή τῶν Βουλγάρων, ἔπειτα ἀπὸ σκληρόν πόλεμον διαρκείας 42 περίπου ἐτῶν...

φλογεράν των φιλοπατρίαν καὶ μετὴν πίστιν των πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἀνεδείχθησαν ἀλύγιστοι ἱεροφάνται τῆς ἐθνικῆς ιδέας, σφυρηλατήσαντες τὸ φρόνημα τοῦ χειμαζομένου ἑλληνισμοῦ καὶ δημιουργήσαντες τὰς ἀσφαλεῖς προϋποθέσεις τῆς ἀποτινάξεως τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ.

Εἶναι τὰ ἴδια χῶματα, τὰ ὅποια καθηγίασε μετὸ σπάνιον πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ μετὸ ἀκριβὸν τοῦ αἵμα, ὁ μέγας ἐθναπόστολος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς, ὁ ὅποιος ἓνα πρωῖνὸν Σαββάτου, 24 Αὐγούστου τοῦ 1779, εἰς τὸ χωρίον Κολικόντασι Βερατίου τῆς Β. Ἠπείρου, μετεωριζόμενος ἐπὶ τῆς ἀγχόνης, ἄφινε τὴν ὑστάτην πνοὴν του, πολῦτιμον καὶ τρισευλογημένην προσφορὰν εἰς τὴν ὑπέροχον ὑπόθεσιν τῆς ἀναστάσεως τοῦ δουλωμένου γένους.

Ὅταν κάποτε ὠρίμασεν ἡ μεγάλη ιδέα τῆς ἐθνεγερσίας καὶ δὲν ἀπέμενε παρὰ ἡ μεθοδικὴ προπαρασκευὴ τοῦ ἀγῶνος, ἑκατοντάδες ἀπὸ τὰ πλέον ἐπίλεκτα καὶ δυναμικὰ στελέχη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας εἶχαν πατρίδα των τὴν Πρεμετὴν, τὴν Κλεισοῦραν, τὴν Μοσχόπολιν, τὴν Κορυτσᾶν, τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ τὴν Χειμάρραν. Χειμαρριώτης ἐξ ἄλλου ἦταν καὶ ὁ ἠρωϊκὸς ἀγωνιστὴς τοῦ 21 Σπυρομήλιος, ὁ ὅποιος μετὰ ἄλλους 250 γενναίους Βορειοηπειρώτας ἐπολέμησε καὶ ἔπεσεν εἰς τὸ Μεσολόγγι.

Καὶ θὰ ἤμποροῦσεν ὥρες ὀλόκληρες κανεῖς νὰ ὁμιλῇ διὰ τὴν μεγάλην καὶ ἀτίμητον προσφορὰν τῶν Βορειοηπειρωτῶν εἰς τὴν ὡραίαν ἐκείνην ἐθνικὴν ἐποποιΐαν.

Δὲν εἶναι τυχαῖον ἄλλως τε οὔτε στερεῖται σημασίας τὸ γεγονός, ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν κορυφαίων ἐθνικῶν μας Εὐεργετῶν τὴν Β. Ἠπει-

ρον εἶχαν πατρίδα. Οἱ ἀδελφοὶ Ζάππαι τὸ Λάμποβον, ὁ Ἀρσάκης τὴν Πρεμετὴν, ὁ Ζωγράφος τὸ Ἀργυρόκαστρον, ὁ Σίνας τὴν Μοσχόπολιν καὶ τόσοι ἄλλοι. Δεῖγμα καὶ αὐτὸ τρανὸν τῶν ἐθνικῶν των αἰσθημάτων καὶ τῆς ἀγάπης των πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ἦλθεν ἐπὶ τέλους φωτεινὴ καὶ ἠλιόχαρη ἢ ποθεινὴ περίοδος τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐθνικῶν ὀνείρων. Ἀνέτειλε τὸ 1912 καὶ ὀλόρθος ὁ ἑλληνισμὸς ὑψώθηκε, ἄρπαξε τὰ ὄπλα τὰ ἱερά καὶ μὲ Ἀρχιστράτηγον τὸν Στρατηλάτην Κωνσταντῖνον ἐκίνησεν ἀποφασιστικὰ διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν ἀλυτρώτων.

Τὸ ὄνειρον τοῦ ἑλληνισμοῦ ἔλαβε σάρκα καὶ ὄστᾶ! Ἡ Μακεδονία, τὰ γαλανὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου, ἡ ἀκριτικὴ Θράκη, ἡ ἠρωϊκὴ Κρήτη, μαζὶ των καὶ ἡ Β. Ἡπειρος γίνονται Ἑλληνικαί. Παντοῦ ἀνεμίζει ὑπερήφανα ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ μὲ τὰ λευκὰ καὶ τὰ γαλάζια ἐθνικὰ χρώματα.

Ὅμως, ἀλλοίμονον, διὰ τὴν Β. Ἡπειρον ἐπέπρωτο τὸ καθεστῶς τῆς δουλείας νὰ συνεχισθῆ. Δύο μεγάλαι καὶ σκοτειναὶ δυνάμεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Αὐστρουγγαρία, ἔχουσαι πάντα λόγον νὰ μὴ ἀφίσουν τὴν Ἑλλάδα νὰ μεγαλώσῃ, ἀσκοῦν ὅλην των τὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἄλλων μεγάλων Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων — Ἀγγλίας, Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Ρωσίας — καὶ ἐπιτυγχάνουν, ὥστε ἡ Β. Ἡπειρος νὰ μείνῃ ἔξω τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἀποτελέσῃ τὸ νότιον τμήμα ἐνὸς νέου κρατιδίου, τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη ἀκριβῶς διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὰ ἐπεκτατικὰ συμφέροντά των. Ἔτσι ἐγεννήθη τὸ κατασκευά-

σμα, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Ἑλλάς!

Εἶναι ἀπὸ τὰς πλέον ἀτίμους καὶ σκοτεινὰς πράξεις τῆς διεθνoῦς διπλωματίας, ἡ πράξις τὴν ὁποῖαν ὑπέγραψαν εἰς τὸ Λονδῖνον αἱ μεγάλαι δυνάμεις τὴν 29ην Ἰουλίου 1913 εἰς βᾶρος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Β. Ἡπείρου.

Εἶναι ἐξόχως χαρακτηριστικὸν ὅτι ὁ Αὐστρο-οὔγγρος ἀντιπρόσωπος Μένσντοϊ ἐζήτησε νὰ ὀρισθοῦν ὑπὸ τῶν Δυνάμεων ἐκ τῶν προτέρων ἐπὶ τοῦ... χάρτου τὰ σύνορα καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐπισκεφθοῦν δι' Ἐπιτροπῆς ἐπιτοπίως τὴν περιοχὴν! Τὴν πρωτάκουστον καὶ ἀνῆθικον αὐτὴν πρότασιν ὑπεστήριξε μετὰ φανατισμοῦ καὶ ὁ Ἰταλὸς πρέσβυς Ἰμπεριάλλι.¹ Καὶ τὸ ἀνόσιον ἔργον συνετελέσθη! Πράγματι, τὰ σύνορα πρὸς τὴν Ἡπειρον ἐχαράχθησαν ἐρήμην τοῦ ἐνδιαφερομένου πληθυσμοῦ.

Πρὸ τῆς ἱερᾶς ἀγανακτήσεως τῶν κατοίκων καὶ τῆς γενικῆς κατακραυγῆς ἀπεφασίσθη τὸν Αὐγούστον τοῦ 1913 ἡ ἀποστολὴ Ἐπιτροπῆς Ἐρεῦνης πρὸς ἐπιτόπιον διαπίστωσιν τῆς ἐθνικότητος τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς γλώσσης του. Ἐπρεπε νὰ τηρηθοῦν τὰ προσχήματα...

«Τὸ ταξίδι μας», γράφει ὁ συνταγματάρχης Λαλεμάν, ὁ ὁποῖος ἀντιπροσώπευε τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ἐκείνην, «ἀπὸ τὸ Λεσκοβίκι

¹ Χαρακτηριστικὸν δεῖγμα τοῦ Ἰταλικοῦ κυνισμοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρέχει ἡ καταπληκτικὴ δήλωσις τοῦ Ἰταλοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Τζουλιάνο, τὸ 1913, πρὸς τὸν ἐν Ρώμῃ Ἑλληνα πρέσβυν Κακλαμάνον: «Ἀναγνωρίζω ὅτι τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ ἡ Κορυτσᾶ εἶναι Ἑλληνικά, ἀλλὰ τὰ δίκαια ἐνὸς μικροῦ λαοῦ, ὡς ἡ Ἑλλάς, δὲν δύνανται νὰ ὑπερισχύσουν τῶν συμφερόντων μιᾶς μεγάλης δυνάμεως, ὡς ἡ Ἰταλία...».

εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον ἦταν γεμᾶτο συγκινήσεις. Ἐπικρατοῦσε φοβερὴ κακοκαιρία καὶ προχωρούσαμε νύκτα. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅλα τὰ γύρω χωριά ἦταν κατεβασμένα στὸν δρόμο. Οἱ κάτοικοι ἐκνευρισμένοι, ἐρεθισμένοι καὶ μὲ τὰ ὄπλα στὸ χέρι. Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα οἱ γυναῖκες, ποὺ ἔδειχναν μιὰ ἔξαψι πρωτοφανῆ. Σὲ ἓνα σημεῖο μάλιστα μᾶς ἔφραξαν τὸν δρόμο καὶ ἄρχισαν ἀπεγνωσμένα νὰ μᾶς φωνάζουν: «Ἡ ἔνωσι ἢ θάνατος!... Σκοτῶστε μας χίλιες φορές...». Σ' ἄν φθάσαμε ἐπὶ τέλους στὸ Ἀργυρόκαστρον ἡ νευρικότης βρισκόταν στὸ κατακόρυφον. Τρεῖς ὀλόκληρες ἡμέρες ἔγιναν συγκεντρώσεις καὶ συλλαλητήρια ἐπιβλητικὰ κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά μας. Μιὰ ὀλόκληρη ἀνθρωποθάλασσα βρισκόταν μπροστά μας. Οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ δακρυσμένα ὑψωναν πρὸς τὸ μέρος μας τὰ χέρια ἀπελπισμένα καὶ μᾶς παρακαλοῦσαν καὶ μᾶς ἰκέτευαν νὰ μὴ τοὺς παραδώσωμε στὰ χέρια τῶν βαρβάρων Ἀλβανῶν. «Εἴμαστε Ἕλληνες καὶ Ἕλληνες θέλουμε νὰ πεθάνουμε...», μᾶς ἰκέτευαν καὶ μᾶς καταριόταν μαζὶ...».

Ἔτσι περιγράφει ὁ ἴδιος ὁ Γάλλος ἀντιπρόσωπος τὰς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν ἐκείνης τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν Β. Ἡπειρον.

Καὶ ὅμως, διὰ τοῦ «Πρωτοκόλλου τῆς Φλωρεντίας» τῆς 17ης Δεκεμβρίου 1913, παρέδωσαν τὴν Β. Ἡπειρον εἰς τοὺς Ἀλβανούς...

Θύελλα ἀπέραντος ὑψώθη τότε ἡ ἀγανάκτησις καὶ ἡ ὄργη τοῦ προδομένου λαοῦ. Πῆραν οἱ ἄνδρες τὰ ὄπλα καὶ περιφρονοῦντες τὸν θάνατον ἐκήρυξαν ἐπανάστασιν.

Μίαν ἐπανάστασιν τέτοια, ποὺ δὲν θὰ ἤμπο-

ροῦσαν νὰ πνίξουν ὄλαι αἱ μεγάλαι δυνάμεις τοῦ κόσμου μαζί.

Πρώτη καὶ πάλιν εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, ὅπως καὶ πάντα, ἡ Ὁρθόδοξος τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία.¹ Οἱ Μητροπολίται Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος καὶ Κορυτσαῖς Γερμανὸς καὶ ὁ νεαρὸς φλογερὸς ἀγωνιστὴς Μητροπολίτης τότε Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Σπυρίδων Βλάχος, ὁ μετὰ ταῦτα Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν (1949 — 1956), ἀπετέλεσαν Μέλη τῆς ὑπὸ τὸν Γεώργιον Ζωγράφον προσωρινῆς κυβερνήσεως, ἡ ὁποία εἰς τὰς τρεῖς τὸ ἀπόγευμα τῆς 17ης Φεβρουαρίου 1914 ὑψωσεν ἐπισήμως εἰς τὸ Διοικητήριον τοῦ Ἀργυροκάστρου τὴν γαλανόλευκον σημαίαν, μὲ τὸν δικέφαλον ἀετὸν, κηρύξασα, πρὸ τοῦ παραληροῦντος ἐξ ἐνθουσιασμοῦ πλήθους, τὴν αὐτονομίαν τῆς Β. Ἡπείρου καὶ ἀπευθύνασα πρὸς τὸν λαὸν Προκήρυξιν, τῆς ὁποίας τὸ κείμενον θὰ παραμείνη ἱστορικόν.²

1 Σήμερον ἡ ὑπὸ ἀπηνῆ διωγμὸν εὕρισκομένη Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Β. Ἡπείρου—τῆς Ἀλβανίας, ὡς λέγεται—οὔσα Αὐτοκέφαλος ἀπὸ τοῦ 1937, διὰ τοῦ ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ τόμου», ἐμφανίζει τὴν ἐξῆς περίπου εἰκόνα: Ὁρθόδοξοι χριστιανοὶ περὶ τὰς διακοσίας πενήντα χιλιάδας. Ἡ Ἐπισκοπὴ Κορυτσαῖς ἀριθμεῖ περὶ τὰς 120 ἐνορίας μὲ 80 ἐφημερίους. Ἡ Ἐπισκοπὴ Ἀργυροκάστρου 145 ἐνορίας μὲ 120 ἐφημερίους. Ὑπῆρχον 29 ἐν ὄλῳ Ἱεραὶ Μοναὶ καὶ ἐλειτούργουν δύο Ἱερατικά Σχολαί, μία εἰς Κορυτσαῖν καὶ ἑτέρα εἰς Τίρανα.

2 Τὸ πλήρες κείμενον τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς Προκηρύξεως ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἡπειρῶται, ἡ ἐν Ἀργυροκάστρῳ συνελθοῦσα συντακτικὴ συνέλευσις τῶν ἀντιπροσώπων, οὓς ὁμοφώνως ἀνέδειξεν ἡ γνώμη τοῦ λαοῦ, ἀνεκήρυξε τὴν ἴδρυσιν τῆς Αὐτονόμου Πολιτείας τῆς Βορείου Ἡπείρου, ἀποτελεσθησομένην ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, τὰς ὁποίας ἐξαναγκάζεται, ὅπως ἐγκαταλείψῃ ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Κατὰ τὰς ἀποφάσεις τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως τὸ ὀριστικὸν πολίτευμα τῆς Ἰδρυθείσης Αὐτονόμου Πολιτείας θέλει συντάξῃ νέα συντακτικὴ συνέλευσις, συγκληθησομένη ἅμα αἱ περιστάσεις ἐπιτρέψωσι. Προσωρινῶς δὲ πάσας τὰς ἐν τῇ Αὐτονόμῳ

Ἐν συνεχείᾳ συνεκρότησεν ἡ Κυβέρνησις Ἱε-
ροῦς Λόχους, κατὰ πόλεις καὶ χωρία, καὶ ἤρχισαν

Πολιτεία ἐξουσίας θέλει διαχειρισθῆ προσωρινῆ Κυβέρνη-
σις, ἐντεταλμένη, ὅπως κυβερνήσῃ καὶ διοικήσῃ τὴν χώ-
ραν, ὑπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς ἰσοπολιτείας καὶ δικαιοσύνης, τῆς
ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς προστασίας τῆς ζωῆς,
τιμῆς καὶ περιουσίας, ἀνεξαρτήτως θρησκευματος. Ἡπει-
ρῶται, ἡ ἐν Ἀργυροκάστρῳ συνελθοῦσα συντακτικὴ συνέ-
λευσις εἰς τὰς ἀποφάσεις ταύτας προέβη, ἀναγνωρίσασα
ὅτι ἡ πατρίς ἡμῶν κινδυνεύει, καταδικασθεῖσα ὑπὸ τῶν
ἰσχυρῶν. Μία κατόπιν τῆς ἄλλης ἀπωλέσθησαν αἱ ἐλπί-
δες ἡμῶν. Μᾶς ἀπρασπῶσιν ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός
μας Ἑλλάδος, μᾶς ἀρνοῦνται τὴν ἀνεξαρτησίαν, μᾶς ἀρ-
νοῦνται τὴν αὐτοδιοίκησιν ἐν τῷ κράτει τῷ Ἀλβανικῷ.
Μᾶς ἀρνοῦνται καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἐγγυήσεις, αἵτινες ἡ-
δύνατο νὰ περιφρουρήσωσι λυσιτελῶς τὴν ζωὴν, τὴν θρη-
σκείαν, τὴν περιουσίαν, τὴν ὑπαρξίν μας τὴν Ἐθνικὴν,
μᾶς φέρουσιν εἰς τελείαν ἀπόγνωσιν. Οὔτε ἡ παρουσία ξέ-
νων τινῶν ἀξιωματικῶν, ἐπικεφαλῆς ἀτάκτων στιφῶν, οὔτε
αἱ ἀγαθαὶ προθέσεις τοῦ ἡγεμόνος, οὔτε αἱ πομπῶδεις ἐ-
παγγελίαι, οὔτε ἡ προσωρινὴ παραμονὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ
στρατοῦ ἐξασφαλίζει τὴν Ἡπειρον. Τὸ πάτριον ἡμῶν ἔδα-
φος κεῖται σήμερον λεῖα, δυνάμει ἀδίκου καὶ ἀκύρου βου-
λήσεως πάντων τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς. Ἄλλ' ἀκλόνητον
ἔμεινεν τὸ ἡμέτερον δίκαιον. Τὸ δίκαιον τοῦ Ἡπειρωτικοῦ
λαοῦ, νὰ ρυθμίσῃ τὰ τῆς ἰδικῆς του τύχης, διοργανούμενος
πολιτικῶς, καὶ ἐνόπλιως φρουρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐ-
τοῦ. Ἐναντίον τοῦ ἀπαραγράπτου τούτου δικαιώμα-
τος ἐκάστου λαοῦ, ἀνίσχυρος εἶναι, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ
θείου καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου, ἡ θέλησις τῶν Μεγάλων Δυ-
νάμεων νὰ δημιουργήσῃ ὑπὲρ τῆς Ἀλβανίας ἔγκυρον καὶ
σεβαστὸν τίτλον κυριαρχίας ἐπὶ τῆς χώρας ἡμῶν, νὰ ὑπο-
χρεώσῃ ἡμᾶς, ὅπως ἀποδεχθῶμεν τοῦτο. Οὐδὲν ἐπίσης κέ-
κτηται ἡ Ἑλλὰς δικαίωμα, ὅπως ἐξακολουθῆ κατέχουσα
τὸ ἡμέτερον ἔδαφος ἀποκλειστικῶς, ἵνα παραδώσῃ αὐτό,
ἐναντίον τῆς ἡμετέρας βουλήσεως, εἰς ξένον δυνάστην. Ἐ-
λευθέρᾳ ἤδη παντὸς δεσμοῦ, μὴ δυναμένη δὲ νὰ συμβιώσῃ
καὶ δὴ ὑπὸ τοιούτους ὄρους μετὰ τῆς Ἀλβανίας, κηρύσσει
ἡ Βόρειος Ἡπειρος τὴν ἀνεξαρτησίαν της καὶ προσκαλεῖ
τοὺς πολίτας της, ὅπως ὑποβαλλόμενοι εἰς πᾶσαν θυσίαν
προασπίσωσι τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἔδαφους καὶ τὰς ἐλευ-
θερίας της κατὰ πάσης προσβολῆς.

Ἐν Ἀργυροκάστρῳ τῇ 17ῃ Φεβρουαρίου 1914

Ἡ Προσωρινὴ Κυβέρνησις

Ὁ Πρόεδρος

Γεώργιος Χρηστ. Ζωγράφος

Τὰ Μέλη

† Ὁ Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως Βασίλειος

† Ὁ Μητροπολίτης Κορυτσᾶς Γερμανὸς

† Ὁ Μητροπολίτης Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Σπυρίδων».

αί συγκρούσεις πρὸς τὸν Ἑλβανικὸν στρατὸν, ὁ ὁποῖος σημειωτέον ἐπολεμοῦσεν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν Ἱταλῶν καὶ Αὐστριακῶν ἀξιωματικῶν.

Ἔτσι ἤρχισεν ὁ Βορειοηπειρωτικὸς ἀγὼν, ἓνας ἀγὼν «ῥαῖος μεταξὺ τῶν ῥαῖοτέρων», ὅπως τὸν ἀπεκάλεσεν ὁ Βέλλεϋ.

«Μοναδικὸς σκοπὸς μας εἶναι νὰ ἐνωθῶμεν ταχύτατα μὲ τὴν Μητέρα Πατρίδα», ἐδήλωνεν ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν ἡ Κυβέρνησις τῆς ἐπαναστατημένης Β. Ἑπείρου.

Ἄλλ' ἀτυχῶς ὁ πόθος τῆς ἐνώσεως μὲ τὴν Ἑλλάδα οὐτε καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν ἐπραγματοποιήθη. Ὁ ἐκραγεὶς τὸν Αὐγούστον τοῦ 1914 πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος ἀνέτρεψε τὰ σχέδια ἐκεῖνα καὶ τὸ 1916 ἰσχυραὶ Ἱταλικάι δυνάμεις ἤλθαν καὶ ἐκυρίευσαν τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον καὶ παρέδωσαν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλβανῶν. Καὶ ἡ τραγωδία τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ, γεμάτη θυσίας, πειρίας καὶ αἷμα, συνεχίσθη.

28η Ὀκτωβρίου 1940. Ἡ μεγάλη ὥρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ!

Ἐπάνω εἰς τὰ ἄγρια καὶ ἀπρόσιτα βορειοηπειρωτικὰ βουνὰ ἐγράφη τότε μὲ τὸ ἄλικον αἷμα τῶν ἡρώων, ποὺ σπάταλα ἐχύθη εἰς τοὺς ἑπτὰ μῆνας τοῦ σκληροῦ πολέμου κατὰ τῶν Ἱταλῶν, (Ὀκτώβριος 1940—Ἀπρίλιος 1941), ἡ πλέον ἐνδοξος σελὶς τῆς νεωτέρας ἐθνικῆς μας ἱστορίας.

Ὁ ἐπικὸς ἀγὼν τοῦ Δαβάκη, «πάνω κεῖ στῆς Πίνδου μας τὶς κορφές», ἀπετέλεσε τὸ προοίμιον ἐνὸς μοναδικοῦ θριάμβου· θριάμβου ποὺ συνεχίσθη κατόπιν εἰς τὴν Τρεμπεσίνα, τὸν Μοράβα

καὶ τὸ Ἴβαν.

Οἱ Ἅγιοι Σαράντα, ἡ Κορυτσᾶ, τὸ Ἀργυρό-
καστρον, ἡ Χειμάρρα, ἡ Κλεισοῦρα καὶ τόσαι ἄλ-
λαι πόλεις ξανάγιναν καὶ πάλιν Ἑλληνικαὶ καὶ οἱ
βορειοηπειρῶται τρελλοὶ ἀπὸ χαρὰν ἀγκάλιαζαν
τοὺς γενναίους στρατιώτας μας καὶ ἐπανηγύριζαν!

Ἡ Β. Ἠπειρος ἦτο καὶ πάλιν Ἑλληνικὴ!

Τὴν φορὰν ὅμως αὐτὴν τὸ τίμημα ὑπῆρξεν ὁ-
μολογουμένως σκληρόν :

15.600 Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ, ὑπαξιωματικοὶ καὶ
στρατιῶται, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐπῆγαν εἰς τὸν πό-
λεμον τῆς Ἀλβανίας, δὲν ξαναγύρισαν εἰς τὰ σπί-
τια των ποτέ... Ἐμειναν ἐκεῖ θαμμένοι εἰς τὰ πα-
γερά βουνὰ, αἰώνιοι καὶ ἀκοίμητοι φρουροὶ τῶν
ἐθνικῶν μας δικαίων. Ἐμειναν καὶ περιμένουν πότε
ἐπὶ τέλους ἡ θυσία των θὰ παύσῃ νὰ ὑβρίζεται
καὶ ἡ προσφορά των νὰ ποδοπατῆται ἀπὸ τοὺς
μεγάλους καὶ τοὺς ἰσχυροὺς, οἱ ὅποιοι χάριν τῆς
σκοπιμότητος σφαγιάζουν συνήθως τὰ ἱερά καὶ
τὰ ὄσια τῶν μικρῶν καὶ τῶν ἀδυνάτων. Διότι αὐ-
τὸ συνέβη καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν μὲ τὸ θέμα τῆς
Β. Ἠπείρου.

Ὄταν τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1946 συνῆλθεν
εἰς τὸ Παρίσι ἡ ὀλομέλεια τῆς Διασκέψεως τῆς
Εἰρήνης, ἀποτελουμένη ἐξ ἀντιπροσώπων 21 ἐθνῶν,
συμμάχων εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν δυνάμεων
τοῦ Ἄξονος, καὶ ὁ τότε Ἕλλην Πρωθυπουργὸς
Κωνσταντῖνος Τσαλδάρης ἔθεσεν ἀπεριφράστως
τὸ πανελλήνιον αἶτημα τῆς ἐνώσεως τῆς Β. Ἠ-
πείρου μὲ τὴν Ἑλλάδα—διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ
ὁποίου ὀλίγον ἐνωρίτερον, τὴν 29ην Ἰουλίου
1946, εἶχεν ὁμοφώνως ἐκφρασθῆ καὶ ἡ Ἀμερικανι-

κή Γερουσία—αί μεγάλοι δυνάμεις, λησμονοῦσαι τὴν ἀτίμητον προσφορὰν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν κοινόν συμμαχικὸν ἀγῶνα καὶ εὐρεθεῖσαι πρό τῆς λυσιπώδους ἀντιδράσεως τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς κομμουνιστικῆς Ἀλβανίας, παρέπεμψαν τὸ Βορειοηπειρωτικόν εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν τεσσάρων μεγάλων Δυνάμεων, δηλαδὴ σχεδὸν ἐνεταφίασαν τὸ θέμα... Ἐκτοτε ὑπὸ τὴν μορφήν αὐτὴν παραμένει ἐκκρεμὴς πρὸς αἰωνίαν ἐντροπήν καὶ καταισχύνην τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς.

Καὶ μόνον ἓνας τότε, ὁ ἀξέχαστος Στρατάρχης τῆς Νοτιοαφρικανικῆς Ἐνώσεως Γιὰν Σμάτς, ὁ τῶν Ἑλλήνων Ἑλληνικώτερος, ὕψωσε μὲ ἀγανάκτησιν τὴν τιμίαν φωνὴν του καὶ ἐστιγμάτισε μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς γενναίας ψυχῆς του τὸ ἀνόσιον ἔγκλημα, ποῦ διεπράττετο ἐν ψυχρῶ εἰς βάρους τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλὰ τὸ ἀνάθεμα εἶχε συντελεσθῆ. Καὶ ἡ Β. Ἠπειρος ὑπὸ τὴν στυγνοτέραν παρά ποτὲ ἄλλοτε τυραννίαν, τὴν τυραννίαν τοῦ πρώην καπνοπώλου τῆς Κορυτσᾶς καὶ ἤδη Γεν. Γραμματέως τοῦ Ἀλβανικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος Ἐμβέρ Χότζα, ζῆ ἔκτοτε ἡμέρας φρίκης καὶ μαρτυρίου.

Διαγμοὶ συστηματικοὶ παντὸς χριστιανικοῦ καὶ ἑλληνικοῦ, δημεύσεις περιουσιῶν, φυλακίσεις, ἀρπαγὴ ἀγαθῶν, στρατόπεδα συγκεντρώσεως καὶ ἐκτελέσεις, ἴδου τὸ συνεχὲς καὶ ἀδιάκοπον δράμα τῶν ἀδελφῶν μας τῆς Β. Ἠπείρου, οἱ ὅποιοι κατὰ πυκνὰς χιλιάδας — θλιβερὴ λιτανεία μαρτύρων...—παίρνουν, ἐν μέσῳ μυρίων κινδύνων, πονεμένοι καὶ ἐξαθλιωμένοι, τὸν τραχύτατον

δρόμον τῆς προσφυγιᾶς, ζητοῦντες ἄσυλον εἰς
τὴν Μητέρα Πατρίδα...

Κύριε Διοικητὰ,
Κύριοι Ἀξιωματικοί,
Ἕλληνες Στρατιῶται,

Ἀκούσατε ἀπόψε τὸν παλμὸν καὶ τὸ δράμα
τῆς Βορείου Ἠπείρου. Ἄς εἶναι εἰς τὸν νοῦν μας
πάντοτε τοῦτος ὁ ὑπέροχος ἀγωνιστικὸς παλμὸς
καὶ αὐτὸ τὸ ἀπερίγραπτον ἀδελφικὸν δράμα. Καὶ
ἄς μὴ λησμονοῦμεν, ὡς γνήσιοι Ἕλληνες, τὸ
χρέος μας ἔναντι τῶν λησμονημένων Βορειοηπει-
ρωτῶν...

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

1. Ἡ ἐκλογή τῶν Ἀρχιεπισκόπων Δαμασκηνοῦ καὶ Χρυσάνθου ἐξ ἐπόψεως Κανονικῆς. Ἀθῆναι 1959.
2. Τωβίτ. Δογματική, ἠθική καὶ κοινωνική διδασκαλία μετ' ἐκτενοῦς διαγράμματος περιεχομένου. Καλαμάτα 1960.
3. Ἡ Ἐκκλησία ἔναντι τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος. Καλαμάτα 1962.
4. Ἡ ἱστορική ἱερὰ Μονὴ τῆς Βελανιδιᾶς. Καλαμάτα 1963.
5. Ὁ Μέγας Ἀντώνιος καὶ ὁ Μοναχικὸς θεσμὸς. Θεσσαλονίκη 1963.
6. Σταυρὸς καὶ Ἀνάστασις τοῦ γένους. Καλαμάτα 1966.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

- 1.—«Ἐκκλησιαστικὸν Πρωτόκολλον Ἐθιμοτυπίας»
Συνταχθὲν ὑπὸ Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς
(Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «ΔΙΔΑΧΗ»)
ΚΑΛΑΜΑΤΑ 1966.
- 2.—Κωνσταντίνου Ν. Ξενογιάννη
«Σταυρὸς καὶ Ἀνάστασις τοῦ Γένους»
(Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «ΔΙΔΑΧΗ»)
ΚΑΛΑΜΑΤΑ 1966.
- 3.—Γιάννη Ἀναπλιώτη
«Ἀνέκδοτα ἔγγραφα καὶ ἱστορικοὶ τίτλοι τῆς Μο-
νῆς Βελανιδιάς»
ΚΑΛΑΜΑΤΑ 1966.
- 4.—Κωνσταντίνου Ν. Ξενογιάννη
«Βόρειος Ἡπειρος, ἡ λησμονημένη ἀλύτρωτος Ἑλ-
λάς»
(Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «ΔΙΔΑΧΗ»)
ΚΑΛΑΜΑΤΑ 1966.